

ביאורים

לאחר שהחבר ביאר את ההבדל בין הפילוסוף לבין ירבעם, טוען מלך כוזר שאף בין ירבעם לאחאב ישנו הבדל מהותי. אחאב היה מעובדי הבעל שסברו שהשמש הוא האלוה ואין מלבדו והוא נחשב "מומר לעבודה זרה" [חולין ד:]. לעומת זאת חכמים נמנעו מלהתייחס כך לירבעם. אמנם הוא היה עובד עבודה זרה, אך יתרונו היה שאף-על-פי-כן כל כוונתו הייתה לה' אלוהי ישראל. על אף שלירבעם ולאחאב אין חלק לעולם הבא [סנהדרין צ.], אנו למדים שיש הבחנה ביניהם בגלל הכוונה השונה.

החבר מסכים עם דברי מלך כוזר וחוזר לעניין תארי ה'. הוא מביא משל על השמש; השמש מקרינה את אורו לכל. המשמעות של האור משתנה לפי העצם שהוא פוגש. אל המים- האור חודר ומאיר. לעומת זאת אל האדמה לא. כן בנמשל "כי שמש ומגן ה' אלהים" [תהילים פד] אלוהים מאיר את אורו על הנפשות באופן שווה. יש נפשות שמוכנות יותר לקבל את האור האלוהי ויש שפחות. ככל שהנפש מסוגלת לקבל יותר את האור האלוהי מתגלה בה יותר שם שמים. ישנה הבחנה בין ישראל לאומות, ואף בתוך עם ישראל ישנם דרגות. הנביאים הם המוכנים ביותר לקבל את האור ואצלם מתגלה ה' בשמו המיוחד. לעומת זאת אצל שאר בני האדם הוא מתגלה בשם אלוהים. האדם נברא אחרון, הוא נועד להשלים את כל מה שנברא לפניו. כאשר האדם מגלה את כוחותיו בשלמות, כאשר מאיר בו האור האלוהי במלואו, ישנה השלמה גם של העולם כולו וגם של הש' שהתגלה בו.

הרחבות

ההבדל שבין ירבעם לאחאב

להבדיל בין סיעת ירבעם ובין סיעת אחאב. מקור ההשוואה זו מצוי כבר בדברי הגמרא: "אמר רבי יוחנן: קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם. ומפני מה תלה הכתוב בירבעם מפני שהוא היה תחילה לקלקלה" [סנהדרין קב:]. השוואה זו מופיעה כבר בפסוקים העוסקים באחאב: "ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן נבט" [מלכים א טז, לא], ופירש רד"ק: "הנקל לכתו - אם היה בעיניו נקל ללכת בחטאת ירבעם והם העגלים כן הראה במעשיו כי נקלים היו בעיניו אותם החטאות ולקח אשה מגויי הארצות לחטוא עוד ולעבוד הבעל".

ההשוואה בין אכילה אצל ירבעם לאחאב

היו מספקים החכמים איך אכל יהושפט מסעדת אחאב, ולא הטילו דפי קזה בסיעת ירבעם. כוונת ריה"ל לדברי הגמרא: "אמר רב ענן אמר שמואל: ישראל מומר לעבודת כוכבים - מותר לאכול משחיטתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב, שנאמר: 'ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד'" [חולין ד:].

בפירוש קול יהודה הקשה המפרש היכן מצאנו אצל ירבעם שמותר היה לאכול אצלו? ותיריך שזה נלמד מדברי הנביא: "וידבר המלך אל איש האלהים באה אתי הביתה וסעדה ואתנה לך מתת: ויאמר איש האלהים אל המלך אם תתן לי את חצי ביתך לא אבא עמך ולא אכל לחם ולא אשתה מים במקום הזה: כי כן צוה אתי בדבר ה' לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים..." [מלכים א יג, ט-ז]. משמע שהסיבה לאי אכילתו היא הנבואה ולא איסור אכילה אצל מומר (ועיין בפירוש אוצר נחמד שחלק).

שאלות לדיון

מה התועלת בבואור ההבדל בין ירבעם לאחאב? שניהם רשעים וזהו!
"לב העולם אתה", איך אפשר להגיע למעלה זו?

יד **אמר הפוזרי**: ראוי להבדיל בין סיעת ירבעם ובין סיעת אחאב בחלוקים אהדים. פי הנה עובדי הבעל הם עובדי עבודה זרה גמורים, ובה אומר אליהו: "אם ה' אלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו", ובהם היו מספקים החכמים איך אכל יהושפט מסעדת אחאב, ולא הטילו דפי קזה בסיעת ירבעם, ולא היה הגנאי של אליהו על עבודת העגלים בפאשר אומר "קנא קנאתי לה' אלהי צבאות", פי הנה סיעת ירבעם לה' אלהי ישראל היו כל מעשיהם, ונביאיהם נביאי ה', ונביאי אחאב נביאי הבעל. וכבר הקים ה' את יהוא למחות רשם אחאב, והשתדל אותה ההשתדלות בתחבולה היא, באמרו: "אחאב עבד את הבעל מעט ומעט הוא יעבדנו הרבה", עד שמחה רשם הבעל, ולא התנגד לעגלים. ובעלי העגל הראשון, וסיעת ירבעם, ובעלי הבמות ופסל מיכה, כלם לא היו מכינים אלא לאלהי ישראל, אכל עם עברה שחביבים עושייה מיתה, כמי שנושא את אחותו בגלל החרת או בגלל תאוה, אכל היא מקיים את תנאי הנשואין כמו שצונו ה', או כמי שאוכל חזיר אכל נזר בשחיטה ומן הדם וזולת זה מתנאי המאכל כפי שצונו בו.

טו **אמר החבר**: הנה כבר הערתי על מקום ספק, ואין אצלי בו ספק. וכבר יצאנו מענייננו משל השמש בתארים, הבה נשוב אליהם. ואוסיף לה באור במשל מהשמש, אשר היא אחת, אכל יחסי הגשמים המקבילים אותה מתחלפים. והשלימים ביותר בקבול אורה הם האבנים הטובות והגבישים, למשל, והאזיר הזך והמים, ויקרא באלה אור חודר, ויקרא באבנים המבריקות ובשטחים המלטשים אור מבריק, למשל, ובעצים ובקרקע וזולתם אור זרח, ובכל הדברים פלם אור סתם, בלי יחוד. והאור סתם הוא כמו אמרנו 'אלהים', כמו שהתבאר, והאור החודר הוא כמו 'ה', שם פרטי, מיוחד ליחס אשר בינו ובין השלמים שגבראיו בארץ, רצוני לומר: הנביאים, אשר נפשותיהם זכות מקבולת לאורו, החודר בהם פחדר אור השמש באבנים הטובות ובגבישים. ואלה הנפשות יש להן מוצא ומקצב מאדם, כמו שכבר התבאר סדר הסגלה והלב דור אחר דור ויתקופה אחר תקופה, ויוצאים המון העולם, מלבד אותו הלב, קלפות ועלים ושרפים וזולת זה. ונקרא אלהי הלב הזה ביחוד 'ה', ובשל התחברו באדם העתק שם 'אלהים' אחרי כלות מעשה בראשית אל 'ה' אלהים, כמו שאמרו ז"ל: "שם מלא על עולם מלא", ושלמות העולם אמנם היתה באדם, אשר הוא לב כל מה ששקדמו.

היו מספקים החכמים וכו' - דנו אותו כישראל מומר לעבודה זרה, והסתפקו האם משום כך אסור לאכול מבהמה ששחט [ראה חולין דף ד, ב]. **יהוא יעבדנו הרבה** - [ראה מלכים ב פרק י']. **ואין אצלי בו ספק** - בחילוק שבין ירבעם לאחאב. **יחסי הגשמים** - יחיס בינה לחומרים שונים. **השלמים ביותר בקבול אורה** - אורה נכנס לתוכם וממלא אותם. **כמו שהתבאר** - [לעיל א]. **מוצא ומחצב מאדם** - מקור יכולתם זאת מאדם הראשון. **העתק** - התחלף.

